

Asia: VN/11284/2022

Valtioneuvoston asetus saamelaisesta ilmastoneuvostosta

Lausunnonantajan lausunto

1 § Tehtävät

Luontosidonnaisuutensa vuoksi saamelainen kulttuuri, kielet sekä perinteiset elinkeinot ovat erityisen alttiita sekä ilmastonmuutoksen että luontokadon vaikutuksille. Tätä uhkaa kärjittää se, että saamelaisalueen arktinen luonto ja ilmasto kärsivät erityisen paljon ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutuksista. Nämä vaikutukset näkyvät jo nyt esimerkiksi sääolosuhteiden muutoksina sekä kasvillisuudessa ja eläimistössä, jotka vaikuttavat suoraan saamelaisten kulttuuriperinteiden ja perinteisten elinkeinojen edellytyksiin (SAAMI: Saamelaisten sopeutuminen ilmastonmuutokseen -hankkeen tieteellinen loppuraportti, 2020).

Saamelaiset kulttuuriperinteet vaativat siis erityistä huomiota ja suojelua myös ilmastopolitiikan saralla. Samalla saamelaisten kulttuuriperinteiden ja perinteisen tiedon tarjoamat konkreettiset ratkaisut tulisi ottaa huomioon osana ilmastonmuutoksen hillintää sekä siihen sopeutumista. WWF:n näkökulmasta saamelaisen ilmastoneuvoston perustaminen on tärkeä askel oikeaan suuntaan. On myös huomionarvoista, että ilmastoneuvosto on yksi maailman ensimmäisiä kansallisen tason elimistä, joka sisällyttää alkuperäiskansojen perspektiiviä ilmastopoliittisiin suunnitelmiin ja toimiin. Neuvostolla on potentiaalia toimia kansainvälisenä esimerkkinä ja suunnannäyttäjänä alkuperäiskansakulttuurien suojelusta, alkuperäiskansojen osallistamisesta, sekä perinteisen tiedon huomioimisesta osana ilmastopolitiikkaa.

Luonnoksessa mainitaan, että yksi ilmastoneuvoston tehtävistä on “muu tietopohjan tuottaminen, joka tukee saamelaiskulttuuria mukaan lukien saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ilmastonmuutoksen hillinnässä tai ilmastonmuutokseen sopeutumisessa” (1 §:n 4-kohta). WWF on samaa mieltä siitä, että neuvoston rooli laajan tietopohjan tuottamisessa ilmastonmuutoksen vaikutuksista saamelaiseen kulttuuriin on äärimmäisen tärkeää.

Asetuksen perustelumuiustiossa mainitaan, että ilmastoneuvoston tehtäviin voisi kuulua myös lausuntojen antaminen ilmastolain pykälien 9–12 ulkopuolelta, esimerkiksi liittyen arktisen alueen ilmastopolitiikkaan (Perustelumuiustion säännöskohtaiset perustelut sivu 6, 1 §). WWF huomauttaa, että olisi tärkeää tunnistaa myös saamelaisen kulttuurin ja perinteisen tiedon laajempi rooli ja potentiaali ilmastonmuutoksen hillitsemisessä sekä siihen sopeutumisessa. Kansainvälisissä sopimuksissa, kuten YK:n Biodiversiteettisopimuksen 8j artiklassa sekä Pariisin ilmastosopimuksen 7(5) artiklassa tunnustetaan alkuperäiskansojen perinteisen tiedon tärkeä rooli sekä

ilmastonmuutoksen että luontokadon hillinnässä. WWF kannustaa siihen, että ilmastoneuvoston tuottamaa tietopohjaa hyödynnettäisiin laajalti ja kokonaisvaltaisesti Suomen ilmastopolitiikkaa koskevilla suunnitelmissa.

Neuvoston rooli painottuu valmisteluun, lausuntoihin sekä tietopohjan tuottamiseen. Nämä ovat keskeisiä tehtäviä, mutta WWF ehdottaa, että neuvostolla tulisi olla halutessaan mahdollisuus tehdä myös toimenpide-esityksiä. Olisi tärkeää, että tietopohjan tuottamisen ja lausuntojen antamisen lisäksi neuvostolla olisi aktiivinen mahdollisuus soveltaa tätä tietopohjaa esimerkiksi nostamalla esiin toimia ilmastonmuutoksen saamelaiskulttuurille aiheuttamien riskien hillitsemiseksi.

Perustelumuistiosta ilmenee myös, että neuvosto ei tulisi osallistumaan EU:ssa valmisteltavien lakihankkeiden vaikutusten tarkasteluun tai niiden toteutumisen seurantaan, eikä myöskään EU:lle tai YK:lle toimitettavaan ilmastopolitiikan raportointiin (Perustelumuistion säännöskohtaiset perustelut sivu 6, 1 §). WWF huomauttaa, ettei ilmastoneuvoston mandaattia tulisi rajata suhteessa EU-tason toimiin, ja että neuvostolla tulisi olla mahdollisuus osallistua Suomen kannanmuodostukseen EU-asioissa. Muistiosta ei ole esitetty perusteita siihen, miksei ilmastoneuvosto voisi osallistua ilmastovuosikertomuksen valmisteluun.

2 § Kokoonpano

-

3 § Asettaminen ja toimikausi

Asetusluonnoksessa linjataan, että Saamelaiskäräjät valmistelee ehdotuksen neuvoston kokoonpanosta perinteisen tiedon haltijoiden osalta, josta käydään neuvottelu ympäristöministeriön kanssa. On positiivista, että Saamelaiskäräjät saavat tehdä ehdotuksen, sillä heillä on parhaiten tiedossaan perinteisen tiedon määritelmä sekä sen haltijat. Olisi toivottavaa, että tämä otettaisiin huomioon myös neuvoteltaessa kokoonpanosta ympäristöministeriön kanssa ja että neuvotteluissa kunnioitettaisiin saamelaisten oikeutta itse määritellä kulttuurisidonnainen perinteinen tieto sekä sen haltijat. Lisäksi perustelumuistioon tulisi kirjata, että ympäristöministeriön kanssa neuvoteltaisiin koko neuvoston kokoonpanosta, ei ainoastaan perinteisen tiedon haltijoiden osalta. Saamelaiskäräjillä tulisi saamelaisten itsemääräämisoikeuden nimissä olla mahdollisuus vaikuttaa elimen kokoonpanoon.

4 § Toiminta

-

5 § Jäsenen toimikausi

-

6 § Palkkiot

WWF muistuttaa yleisesti, että ilmastoneuvostolle tulee varmistaa riittävät resurssit, jotta se voi kokonaisvaltaisesti osallistua suunnitelmien valmisteluun, ilmastopoliittisten linjausten kommentoimiseen sekä tietopohjan tuottamiseen. Palkkioiden lisäksi tähän lukeutuu riittävät henkilöresurssit sekä määrärahat.

Muut huomiot

Saamelaisten osallistaminen ilmastopoliitikan päätöksenteossa sekä perinteisen tiedon huomioiminen on tärkeä kehitys, mutta WWF muistuttaa, että saamelaisten itsemääräämisoikeuksia tulisi edistää kokonaisvaltaisemmin. Tähän lukeutuu saamelaisten itsemääräämisoikeus suhteessa perinteisiin saamelaisalueisiin, jonka edistämistä tukisi esimerkiksi saamelaiskäräjälain uudistus sekä kansainvälisen ILO169-sopimuksen ratifioiminen.

Nordman Bernt
WWF Suomi